

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 368.013

Онишко Світлана Василівна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет*

Onyshko Svitlana

*DSc. in Economics, Professor,
Professor of the Department of Financial Markets and Technologies
State Tax University*

ORCID: 0000-0001-5811-2724

Богріновцева Людмила Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

Bohrinovtseva Liudmyla

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
National Academy of Statistics, Accounting and Auditing*

ORCID: 0000-0001-9597-1085

Ключка Ольга Володимирівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій
Державний податковий університет*

Kliuchka Olha

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Financial Markets and Technologies
State Tax University*

ORCID: 0000-0003-3903-7487

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

TRANSFORMATION OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE IN TODAY'S CONDITIONS

Анотація. Страхування є невід'ємним елементом фінансової системи будь-якої країни. Зміни, що відбуваються у зв'язку зі стратегічним курсом України на інтеграцію до Європейського Союзу та світового співтовариства, стають визначальним фактором організаційно-правових перетворень у країні, зокрема в питаннях подальшого розвитку страхового ринку. Стаття присвячена дослідженню трансформаційних змін страхового ринку України, що є одним з основних завдань в частині адаптації вітчизняного страхового ринку до європейських стандартів. Здійснено аналіз головних змін, які відбулися та відбуваються на страховому ринку з початку його становлення та після повномасштабного вторгнення, узагальнено ключові тенденції діяльності страхових компаній, зокрема проаналізовано динаміку їх кількості та основних показників страхової діяльності в Україні. У результаті встановлено, що кількість страхових компаній з кожним роком зменшується, а обсяг їх активів, навпаки, збільшується. Основними причинами зменшення кількості страхових компаній є їх неплатоспроможність, невиконання встановлених регулятором нормативів та застосування заходів впливу регулятора. Узагальнено фактори, що впливають на трансформацію страхового ринку та їх роль у формуванні страхових відносин на майбутнє. Серед них, зокрема, стандартизація ліцензійної діяльності страхового ринку, структуризація портфеля управління ризиками в страховій діяльності, зміна розрахунку або оцінки вартості страхових активів та оновлення підходів до регулювання посередницької діяльності на страховому ринку. Надано рекомендації для страхових компаній та регулятора щодо врахування

трансформаційних факторів у стратегіях розвитку страхового ринку, а також покращення його функціонування й подальшого розвитку в Україні.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, страхові компанії, трансформація страхового ринку, соціальна та фінансова безпека.

Summary. Insurance is an integral element of the financial system of any state. The changes taking place in connection with Ukraine's strategic course for integration into the European Union and the world community are becoming a determining factor of organizational and legal transformations in the country, in particular in matters of further development of the insurance market. The article is devoted to the study of transformational changes in the insurance market of Ukraine, which is one of the main tasks in terms of adapting the domestic insurance market to European standards. An analysis of the main changes that have taken place and are taking place in the insurance market since its formation and after the full-scale invasion was carried out, the key trends in the activity of insurance companies were summarized, in particular, the dynamics of their number and the main indicators of insurance activity in Ukraine were analyzed. As a result, it was established that the number of insurance companies decreases every year, and the volume of their assets, on the contrary, increases. The main reason for the decrease of insurance companies is their insolvency, non-fulfillment of regulations established by the regulator and the application of measures of influence from it. Factors affecting the transformation of the insurance market and their role in the formation of insurance decisions for the future are summarized, in particular, the standardization of the licensing activity of the insurance market, the structuring of the risk management portfolio in the insurance activity, the change in the calculation or assessment of the value of insurance assets, and the renewal of approaches to the regulation of intermediary activity on the insurance market. Recommendations were provided for insurance companies and the regulator regarding the consideration of transformational factors in the development

strategies of the insurance market, as well as for improving its functioning and further development in Ukraine.

Key words: *insurance, insurance market, insurance companies, transformation of the insurance market.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Трансформацію страхового ринку можна позиціонувати як ключовий елемент розвитку страхової діяльності, зважаючи на її значний вплив на створення страхових продуктів та їх попит, визначення рівня сприйняття суспільством страхових послуг, в результаті чого забезпечується успішне функціонування страховому ринку в частині зміцнення фінансової стабільності та захисту від ризиків. Враховуючи, що страхова діяльність розвивається й адаптується до європейських стандартів та змін, виникає потреба її відповідної трансформації. Однак з появою ризиків, зміною очікувань потенційних клієнтів і зростанням конкуренції традиційної страхової трансформації може бути недостатньо для задоволення потреб ринку, який розвивається. У зв'язку з цим, актуалізується потреба дослідження трансформаційних змін страхового ринку, а саме у визначенні ключових рушійних сил, що призводять до змін у страховій діяльності та усвідомленні того, як подібні зміни впливатимуть на неї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток страхового ринку України розглядається сучасними науковцями як один із ключових чинників соціальної та фінансової безпеки населення, а також економічного зростання країни загалом, тому дана проблематика виступає предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених, серед яких варто виділити В. Базилевича [1], О. Журавку [4], Ю. Коваленко [14], О. Пахненко [4], М. Тимчак [13], І. Чепару [13], І. Чуницьку [15]. Проте, не зважаючи на значну кількість досліджень означеної проблематики, низка питань залишаються недостатньо дослідженими. Серед них, зокрема,

питання впливу (позитивного чи негативного) трансформаційних змін на страховий ринок України в умовах сучасних викликів, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Формулювання цілей статті. З'ясувати характер впливу трансформаційних змін на страховий ринок України, які мали місце до початку повномасштабного вторгнення росії та відбуваються на даний час.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній літературі страховий ринок розглядають багатопланово: як систему суспільних, економічних, фінансових чи грошових відносин; особливу соціально-економічну структуру; частину фінансового ринку, в якому функціонують страхові компанії; окрему сферу фінансових послуг та форму взаємозв'язку між учасниками страхових правовідносин [1]. Розвиток страхового ринку України – це складний процес, який має багато трансформацій та змін на шляху до вдосконалення страхової діяльності [4]. У зв'язку з цим, природно, що в своєму розвитку страховий ринок України характеризувався певними етапами, характеристика яких представлена в табл. 1.

За даними таблиці, можна стверджувати, що страховий ринок України зазнав безліч трансформаційних змін. Вони здійснювалися державою, як регулятором страхового ринку, з метою вдосконалення відносин на ринку, що мають адаптуватися і до міжнародних стандартів, і задоволення потреб усіх його учасників.

Загалом, формування стійкого та надійного страхового ринку потребує вагомих зусиль як від регулятора, так і учасників ринку страхування [2].

Таблиця 1

Етапи розвитку та трансформації страхового ринку України

Етап	Період	Характеристика
I етап	1991-1993 рр.	Відсутність спеціального законодавства, відповідної методологічної бази, нагляду із боку держави, ефективного ринкового механізму здійснення страхової діяльності, швидке зростання кількості страховиків.
II етап	1993-1996 рр.	Прийнятий Декрет «Про страхування», держава встановила нагляд за страховою діяльністю та визначила певні вимоги щодо страховиків, також відбулася структурна побудова страхового ринку України, з'явилися групи страхових компаній та перші страхові компанії, створені на приватному капіталі, які працювали за ринковими принципами.
III етап	1996-2001 рр.	Прийнятий Закон України «Про страхування», який посилив вимоги щодо статутних фондів та платоспроможності страхових компаній. Відбувся поділ страховиків на тих, що здійснюють окремо ризикове страхування та довгострокове страхування життя.
IV етап	2001-2019 рр.	Внесені зміни до Закону України «Про страхування» відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування», згідно із яким ще більше підвищили вимоги щодо статутного капіталу та до його кількісних та якісних характеристик, посилювались вимоги щодо платоспроможності, розширились можливості інвестиційної діяльності, збільшились обсяги операцій перестраховування.
V етап	2019-2023 рр.	Набув чинності закон про «спліт», який розширив повноваження Національного банку України (НБУ), тобто регулятором страхових компаній став НБУ. НБУ заклав законодавчий фундамент для формування платоспроможного, стійкого, конкурентного ринку страхування в Україні із належним захистом прав споживачів послуг страхування. Нова модель регулювання ринку страхування враховує положення директив Європейського Союзу, міжнародні принципи IAIS, світові практики. Одним із пріоритетів є оновлення застарілого законодавства, яке не відповідало ані потребам учасників ринку, ані запиту споживачів страхових послуг. Створення Білої книги «Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору» [2].
VI етап	з 1 січня 2024 р.	Уводиться в дію новий Закон України «Про страхування», який був прийнятий ще 19.12.2021 року. Даний закон змінює цілий спектр вимог до ліцензування страховиків, оцінки їх платоспроможності та ліквідності, корпоративного управління й управління ризиками, припинення діяльності компаній та передавання страхового портфеля. Основними новаціями нового прийнятого Закону є: <ul style="list-style-type: none"> - прозора структура власності, розкриття інформації про всіх власників істотної участі та ключових учасників компанії; - надання планів діяльності на 3 роки під час реєстрації; - вимоги до системи корпоративного управління компанією; - диференційований підхід до мінімального розміру статутного капіталу: 32 млн грн для non-life та 48 млн грн - для компаній зі страхування життя, страховиків із ліцензією на класи страхування відповідальності, кредитів, поруки та діяльність з перестраховування.

Джерело: складено авторами

Стосовно системних проблем на ринку страхування в Україні, то перш за все, вони спричинені неналежним правовим регулюванням, а також недосконалою регуляторною політикою й браком відповідного нагляду за її реалізацією [14].

Саме тому в 2019 році було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг», так званий закон про «спліт», відповідно до якого з 01 липня 2020 року НБУ став регулятором й наглядовим органом на ринку страхування [7]. Основною метою зміни регулятора стало формування платоспроможного, стійкого, конкурентного ринку страхування в Україні із належним захистом прав споживачів послуг страхування. Це потребувало запровадження нової моделі регулювання ринку страхування, що враховує положення директив Європейського Союзу (ЄС), світові практики регулювання й нагляду за ринком страхування та перестраховання, а також особливості ринку страхування в Україні.

2023 рік став для страхових компаній не тільки другим роком важкої війни, але й роком підготовки до великих змін, що пов'язані із реалізацією багатьох ідей Білої книги Національного банку України «Майбутнє регулювання ринку страхування». Останні мають забезпечити платоспроможність, стійкість та конкурентність ринку страхування в Україні із належним захистом прав споживачів послуг страхування. Вказані ідеї відображені у новому Законі України «Про страхування» [10]. Тобто, як вже зазначалося, даний закон направлений на імплементацію провідних директив Європейського Союзу.

Узагальнено трансформаційні зміни, які відбувалися і відбуваються на страховому ринку України упродовж його становлення і розвитку представлено на рис. 1.

Рис. 1. Трансформаційні зміни на страховому ринку України

Джерело: побудовано авторами

Так, першим напрямком змін є перехід страхових компаній на новий стандарт обліку страхових контрактів – IFRS 17, що повинен забезпечити більш якісне відображення результатів їх діяльності у фінансовій звітності.

Другим напрямком трансформації страхового ринку України є перехід до повністю прозорих структур власності страховиків й фінансової спроможності їх власників. Для цього НБУ здійснює з 2021 року посилений моніторинг прозорості структур власності страхових компаній (що призвело до різкого зменшення кількості страховиків (рис. 2)). Даний моніторинг та вжиття наглядових заходів щодо страховиків будуть продовжені, що відповідає положенням Меморандуму про економічну та фінансову політику з Міжнародним валютним фондом від 24 березня 2023 року.

Третім напрямком трансформації страхового ринку України є посилення зі сторони регулятора вимог до активів страховиків. З середини 2023 року Національний банк при оцінці платоспроможності страхових компаній перестав визнавати землю прийнятним активом, що зробило їх

інвестиційну політику більш консервативною та, як наслідок, більш безпечною для споживачів.

Нарешті останнім, четвертим напрямком, є оновлення підходів щодо регулювання посередницької діяльності в страховій галузі.

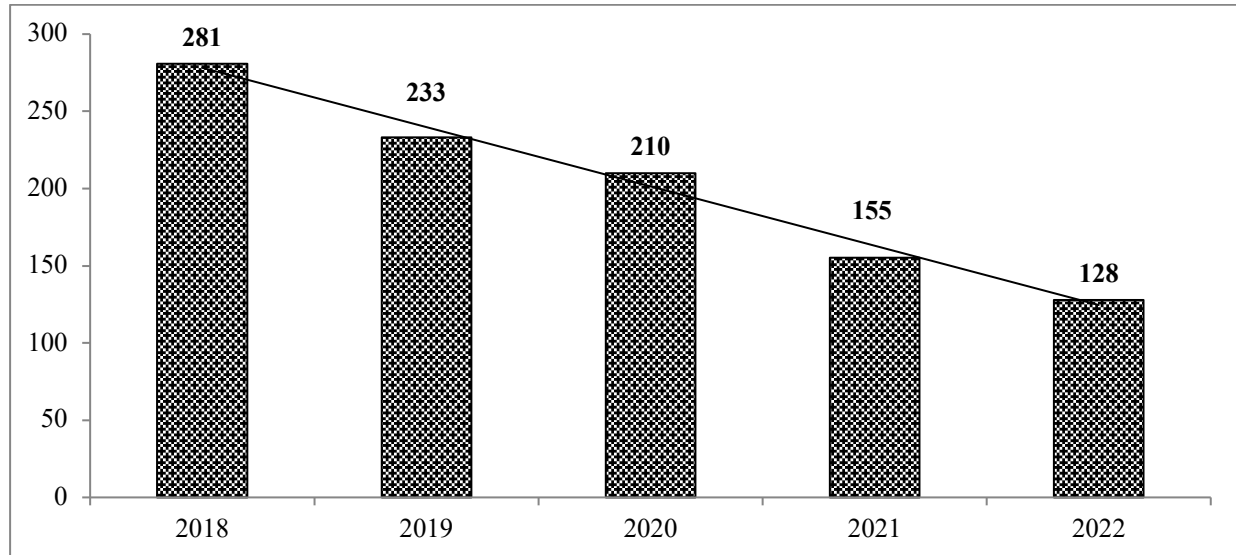

Рис. 2. Динаміка кількості страхових компаній в Україні впродовж 2018-2022 років

Джерело: побудовано авторами за даними [5]

В цілому страховий ринок України характеризується досить помірними темпами розвитку. Так, на початок 2023 року на ринку функціонувало 128 страхових компаній із загальним обсягом активів 70338 млн грн. За період 2018-2022 років кількість компаній на ринку зменшилась у 2,2 рази, що свідчить про посилення нагляду з боку регулятора та високу конкуренцію. Незважаючи на зменшення чисельності страхових компаній, ті оператори ринку, що продовжують свою діяльність, значно нарощують капіталізацію ринку: якщо в 2018 році на одну страхову компанію припадало 225,9 млн грн активів, то в 2022 році – вже 549,5 млн грн [15].

За I півріччя 2023 року кількість страхових компаній скоротилася до 115 установ, тобто за I півріччя 2023 року 13 страховиків припинили свою діяльність. Причиною цього, перш за все, було припинення ліцензії на здійснення діяльності від регулятора та недотримання вимог

платоспроможності. З огляду на динаміку обсягу активів страхових компаній в Україні, варто зазначити, що зменшення кількості страховиків не вплинуло на збільшення обсягів страхових активів (рис.3).

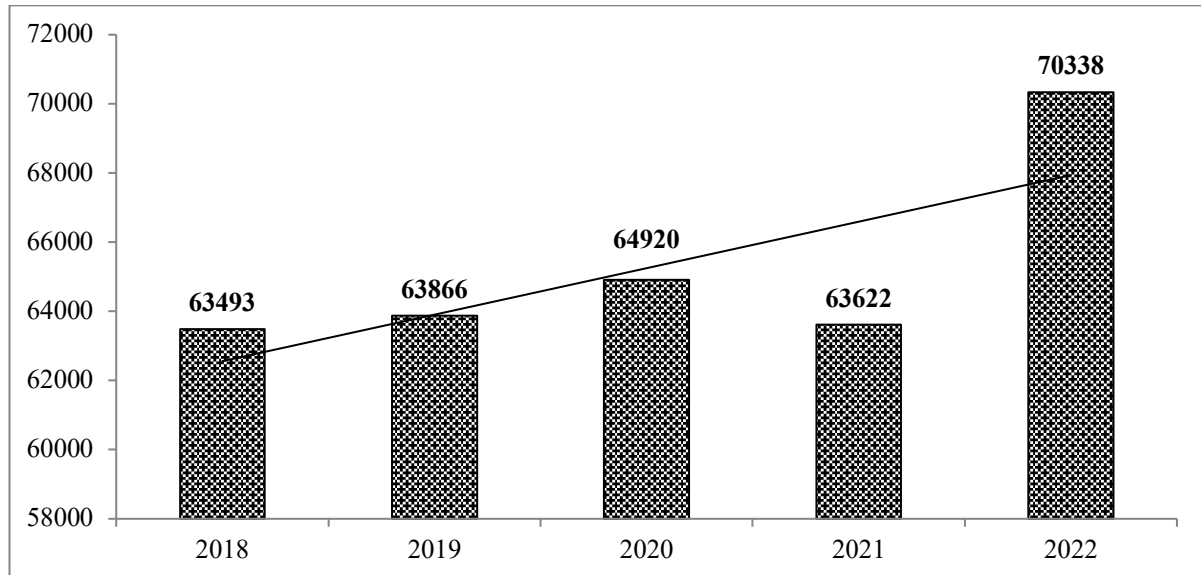

Рис. 3. Динаміка обсягу активів страхових компаній в Україні впродовж 2018-2022 років

Джерело: побудовано авторами за даними [5]

Як бачимо з рис. 3, активи страхових компаній в Україні зростають з кожним роком: вдвічі менше страховиків у 2022 році мали активів більше на 6 845 млн грн, ніж мали страховики в 2018 році, коли їх кількість становила 281 установ. Різке зменшення активів у 2021 році пов'язано зі трансформаційними змінами на страховому ринку, а саме зміною їх регулятора та впровадженням нових вимог до їх діяльності.

У день початку війни НБУ ввів значні обмеження на купівлю валютних цінностей та транскордонні перекази, в тому числі на перекази на користь перестраховиків-нерезидентів відповідно до Постанови «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» №18 [9]. Тобто, страхові компанії України були позбавлені можливості виконувати свої платіжні зобов'язання на користь іноземних партнерів за перестраховими програмами. Звичайно, це не могло не позначитися на відносинах із міжнародними перестраховиками. Однак, як зазначають самі учасники страхового ринку, в першу чергу на ці відносини вплинули

воєнний стан й активні бойові дії в країні, аніж встановлені валютні обмеження. Згодом, через рік після початку воєнної агресії проти України та введених через це валютних обмежень, Національний банк України, послабив раніше введені обмеження на оплату страхових платежів перестраховикам-нерезидентам.

Також у 2023 році Національний банк України змінив механізм та умови для здійснення платежів за кордон за договорами перестраховування відповідно до Постанови «Про затвердження Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів» №7 [8]. Найголовніше, щоб мати можливість здійснювати платежі на користь іноземного перестраховика за більшістю видів страхування, страхові компанії мають бути включені до спеціального реєстру, який формується Національним банком на підставі звернення страховика. Перелік страховиків розміщується на Інтернет-сторінці регулятора. Для того, щоб потрапити до даного переліку, страхові компанії мають відповідати оновленим ліцензійним вимогам щодо структури власності й ділової репутації, дотримуватися нормативу платоспроможності та достатності капіталу і нормативу ризиковості операцій. До страхових компанії не мають бути застосовані заходи впливу, крім письмового застереження за порушення вимог законодавства щодо фінансового моніторингу й санкційного законодавства. Цих вимог страховик має дотримуватися на дату звернення та протягом всього періоду перебування в переліку. Національний банк України залишає за собою право виключити страхові компанії із переліку, у тому числі у разі надання недостовірної або неповної інформації, а також при неподанні страховиками періодичної інформації. Перш за все, метою створення такого переліку регулятором було заявлено спрощення процедури переказів за кордон із перестраховування. Разом із тим, деякі страховики дещо скептично

поставилися до необхідності створення окремого реєстру як до ще однієї дозвільної процедури з боку регулятора, а щомісячне підтвердження дотримання нормативів, оцінюється як надмірна та невиправдана вимога. На даний час перелік поповнюється та вже включає 13 страхових компаній.

Інший ключовий момент – це встановлена Національним банком України вимога до перестраховика-нерезидента, на користь якого страхові компанії, включені до переліку, можуть здійснювати платежі. Рейтинг фінансової надійності такого перестраховика має відповідати рівню не нижчому ніж «А3». Ця вимога була введена Національним банком ще у 2021 році. Тобто, страховим компаніям дозволялося укладати договори перестраховування з іноземними перестраховиками з достатнім рівнем фінансової надійності. Поряд із цим, страховики мали можливість співпрацювати із перестраховиками-нерезидентами із нижчим рейтингом, проте, які були зареєстровані в країні з державним наглядом за страховою і перестраховою діяльністю та які здійснювали страхову (перестрахову) діяльність понад три роки. З 14 лютого 2023 року страхові компанії фактично мають можливість укладати договори перестраховування із іноземними перестраховиками, що відповідають рейтингу фінансової надійності не нижче А3/А-. І ця вимога є однією із найбільш дискусійних. Вважається, що таке обмеження потенційних надавачів перестрахового покриття призведе до підвищення вартості послуг. Не усі платежі іноземним перестраховикам вимагають включення страховика до переліку страхових компаній. За такими перестраховими програмами платежі можуть проводитися страховиками безпосередньо і без обмежень: за договорами перестраховування іноземним ядерним пулам, в рамках міжнародного страхування «Зелена картка», за тими, що стосуються страхування авіаційних ризиків, телекомунікаційних мереж і телекомунікаційної інфраструктури. За певними видами страхування

платежі на користь іноземних перестраховиків все ще залишаються обмеженими і не можуть проводитися. Це, зокрема, стосується добровільного страхування кредитів та страхування судових витрат, обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності, тощо [6].

В 2023 році Національний банк України також дозволив банкам завершувати здійснення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків із оплати страхових платежів, зокрема страхових внесків та страхових премій на користь перестраховиків-нерезидентів на підставі документів про припинення зобов'язань зарахуванням вимог. Впроваджуючи новий механізм здійснення транскордонних переказів на користь іноземних перестраховиків, НБУ паралельно вводить механізм контролю й стимулювання виконання оновленого регулювання страхового ринку і, відповідно, вживає заходів до надавачів фінансових послуг за невиконання посиленних регуляторних вимог [12].

На сьогодні, регулятор продовжує трансформацію страхового ринку, підтвердженням чого є спрощення регулятором порядку анулювання ліцензій страхових компаній на період воєнного стану й анулювання ліцензій та виключення із Реєстру фінансових установ значних гравців страхового ринку. Новий Закон України «Про страхування» передбачає запровадження нових підходів до регулювання діяльності страхових посередників. Цей процес відбуватиметься у два етапи.

На першому етапі – з 1 січня 2024 року наберуть чинності положення, що в цілому відповідають існуючому підходу до регулювання з окремими уточненнями, мета яких – підготувати ринок до виконання нових вимог, наближених до практики ЄС.

Другий етап – з 1 січня 2025 року передбачає концептуальне оновлення підходів до регулювання посередницької діяльності в сфері страхування відповідно до вимог Директиви 2016/97/ЄС Європейського

Парламенту та Ради від 20 січня 2016 року про реалізацію страхових продуктів. Серед ключових новацій – впровадження регулювання, реєстрації та підвищення вимог до кваліфікації та навчання усіх категорій страхових посередників, в тому числі страхових агентів й працівників страховка, які реалізують страхові продукти.

На даний час з метою забезпечення реалізації першого етапу оновлення регулювання посередницької діяльності в сфері страхування Національний банк пропонує для громадського обговорення проєкт відповідного нормативно-правового акта. Також пропонується:

1) поширити регулювання Національного банку України щодо провадження діяльності страхового агента на фізичних осіб-підприємців (на сьогодні діяльність страхових агентів регулюється актом Кабінету Міністрів України);

2) розширити можливості для представництв брокерів-нерезидентів здійснювати зарахування та перерахування страхових (перестрахових) премій головному офісу брокера-нерезидента;

3) надати право Національному банку України виключати з Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів осіб, пов'язаних з країною-агресором.

Страхові компанії зможуть здійснювати страхові виплати на користь нерезидентів, а також повернення страхових платежів на користь нерезидентів за достроково припиненими договорами страхування (перестраховування), що були отримані страховиками після 24 лютого 2022 року, в тому числі за наявності відповідних судових рішень. Вже зараз дозволено операції зі здійснення страхових виплат:

- іноземним ядерним пулам, що здійснюються уповноваженим страховиком за дорученням членів об'єднання «Ядерний страховий пул»;
- за договорами міжнародного страхування «Зелена картка»;

- за договорами особистого страхування, іншого ніж страхування життя, на лікування в медичних закладах іноземної держави, транспортування хворих, пов'язаних зі смертю громадян за кордоном (включаючи транспортні витрати та витрати на поховання);
- за договорами страхування осіб, які виїжджають за кордон.

Висновок з даного дослідження. Підсумовуючи, варто наголосити, що упродовж останніх років страховий ринок України зазнав значних змін. Вони зумовлені, насамперед, новими регуляторними вимогами, розвитком технологій та зміною поведінки споживачів. Зазначена трансформація не лише вплинула на процеси ведення бізнесу страховими компаніями, але й призвела до зміни загальної культури страхування. Страхувальники все частіше шукають персоналізовані продукти та послуги, що відповідають їхнім конкретним потребам та вподобанням, очікують безперервного та зручного сервісу. Нові регуляторні вимоги відіграли певну роль також у трансформації страхового ринку, змусивши страхові компанії бути більш прозорими й підзвітними у відносинах із клієнтами, що призвело до більшого акценту до побудови довіри та відносин зі страхувальниками. Саме впевненість споживачів у надійності страхових компаній становить одну з головних засад розвитку страхового ринку. В свою чергу, ефективне регулювання й нагляд за страховим ринком надають можливість отримати страхувальникам таку впевненість й довіру до страховиків. Відтак, трансформація страхового ринку України постає невід'ємною частиною його функціонування, вимагаючи постійного вдосконалення страхових відносин, набуття ними нових властивостей, пов'язаних, у тому числі, й з дотриманням вимог, що встановлюються для України на шляху імплементації вітчизняного законодавства до вимог Європейського Союзу.

Література

1. Базилевич В.Д. Страхування: підручник. Київ: Знання, 2008. 1019 с.
2. Біла книга «Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/proekt-biloyi-knigi-maybutnye-u-regulyuvanni-nebankivskogo-finansovogo-sektoru> (дата звернення: 15.08.2023)
3. Богріновцева Л. М., Чамор Г. С. Напрямки вдосконалення фінансової стійкості страхових компаній України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 2. С. 20-32.
4. Журавка О. С., Пахненко О. М., Сухомлин А. А. Дослідження концентрації та конкуренції на страховому ринку України. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2019. № 1. С. 26-35
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 11.08.2023)
6. Перестраховання в Україні під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/5/699810/> (дата звернення: 25.08.2023)
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.09.2019 № 79-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (дата звернення: 18.08.2023)
8. Про затвердження Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів: Постанова Національного банку України №7 від 02.01.2019. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7500-19> (дата звернення: 30.08.2023)
9. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Національного банку України №18 від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22> (дата звернення: 29.08.2023)
10. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.08.2023)
11. Страхова галузь – надійний партнер українців, бізнесу та держави. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/911018.html> (дата звернення: 17.08.2023)
12. Страхування під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/> (дата звернення: 11.08.2023)
13. Тимчак М.В., Чепара І.П. Реформування страхової діяльності в Україні: концептуальні підходи та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка*. 2023. № 1 (61). С. 166-171.
14. Фінансовий ринок: підруч.: у 2-х т. / кер. авт. кол. і наук. ред. Ю. М. Коваленко. Ірпінь: УДФСУ, 2018. Т. 1. 442 с.
15. Чуницька І.І., Богріновцева Л. М. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 71. С. 251-258. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/46.pdf (дата звернення: 26.08.2023)

References

1. Bazylevych, V.D. (2005). *Strakhuvannja [Insurance]*. Kyiv: Znannja

2. Bila knygha «Majbutnje u rehuljuvanni nebankivsjkogho finansovogho sektoru» [White paper «The future of regulation of the non-banking financial sector»].URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/proekt-biloyi-knigi-majbutnye-u-regulyuvanni-nebankivskogo-finansovogo-sektoru>
3. Bohrinovtseva, L. M., Chamor, H. S. (2019). Napriamky vdoskonalennia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii Ukrainy [Directions for improving the financial stability of insurance companies of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, 2, 20-32.
4. Zhuravka, O. S., Pakhnenko, O. M., Sukhomlyn, A. A. (2019). Doslidzhennia kontsentratsii ta konkurentsii na strakhovomu rynku Ukrainy [Study of concentration and competition in the insurance market of Ukraine]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia Ekonomika*, 1, 26-35.
5. Oficijnyj sajt Nacionaljnogho banku Ukrajiny [Official website of the National Bank of Ukraine].URL: <https://bank.gov.ua/>
6. Perestrakhuvannja v Ukrajini pid chas vijny [Reinsurance in Ukraine during the war]. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/5/699810/>
7. Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv shhodo udoskonalennja funkcij iz derzhavnogho rehuljuvannja rynkiv finansovykh poslugh [On the introduction of changes to some legislative acts on the improvement of the functions of state regulation of financial services markets]. Zakon Ukrajiny vid 12.09.2019 vol. 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>
8. Pro zatverdzhennja Instrukciji pro porjadok valjutnogho naghljadu bankiv za dotrymannjam rezydentamy ghranychnykh strokiv rozrakhunkiv za operacijamy z eksportu ta importu tovariv [On the approval of the Instruction on the procedure for currency supervision of banks on

- compliance by residents with the settlement deadlines for operations on the export and import of goods]. Postanova Nacionaljnogho banku Ukrajinjy vid 02.01.2019 vol. 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7500-19>
9. Pro robotu bankivsjkoji systemy v period zaprovadzhennja vojennogho stanu [About the operation of the banking system during the introduction of martial law]. Postanova Nacionaljnogho banku Ukrajinjy vid 24.02.2022 vol. 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22>
 10. Pro strakhuvannja [About insurance]. Zakon Ukrajinjy vid 07.03.1996 vol. 85/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
 11. Strakhova ghaluzj – nadijnyj partner ukrajinciv, biznesu ta derzhavy [The insurance industry is a reliable partner of Ukrainians, business and the state]. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/911018.html>.
 12. Strakhuvannja pid chas vijny [Insurance during the war]. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/14/685760/>
 13. Tymchak, M.V., Chepara, I.P. (2023) Reformuvannja strakhovoji dijalnosti v Ukrajinjy: konceptualjni pidkhody ta perspektyvy rozvytku [Reforming insurance activity in Ukraine: conceptual approaches and prospects for development]. *Naukovyj visnyk Uzhghorodskogho Universytetu. Serija Ekonomika*, 1 (61), 166-171.
 14. Kovalenko, Yu. M (Eds.). (2018). Finansovyj rynek [The financial market]. Irpin: UDFSU
 15. Chunya'ska, I.I., Bohrinovtseva, L. M. (2023). Osoblyvosti diialnosti strakhovykh kompanij na finansovomu rynku Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of the activity of insurance companies on the financial market of Ukraine in the conditions of martial law]. *Infrastruktura rynku*, 71, 251-258. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/46.pdf